TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2025. gada 18. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Publiskais iepirkums – Ar aizsardzības aspektiem saistīts jaukts iepirkums – Pakalpojumi, kas tieši saistīti ar militāro aprīkojumu – Direktīva 2009/81/EK – Direktīva 2014/24/ES – Piemērojamās direktīvas noteikšana – Līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriji – 67. panta 2. punkta trešā daļa – Aizliegums izmantot cenu kā vienīgo piešķiršanas kritēriju – Samērīgums – Darbietilpīgi publiski pakalpojumu līgumi

Lietā C-769/23

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) iesniegusi ar lēmumu, kas pieņemts 2023. gada 5. decembrī un kas Tiesā reģistrēts 2023. gada 13. decembrī,

tiesvedībā

Mara Soc. coop. arl

pret

Ministero della Difesa,

Gruppo Samir Global Service Srl,

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Likurgs [*C. Lycourgos*] (referents), tiesneši O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*], S. Rodins [*S. Rodin*], N. Pisarra [*N. Piçarra*] un N. Fengers [*N. Fenger*],

ģenerāladvokāts: R. Norkus [*R. Norkus*],

sekretārs: Dž. Kjaponi [*G. Chiapponi*], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2025. gada 30. aprīļa tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *Mara Soc. coop. arl* vārdā – *A. Clarizia*, *M. Pagliarulo* un *P. Ziotti*, *avvocati*,

* Tiesvedības valoda – itāļu.

– *Gruppo Samir Global Service Srl* vārdā – *L. Tozzi*, *avvocato*,

– Itālijas valdības vārdā – *S. Fiorentino* un *G. Palmieri*, pārstāvji, kuriem palīdz *C. Pluchino*, *avvocato dello Stato*,

– Francijas valdības vārdā – *R. Bénard*, *B. Fodda* un *M. Guiresse*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *C. Biz*, *L. Malferrari* un *G. Wils*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2025. gada 10. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 49. un 56. pantu, 67. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2021. gada 10. novembra Deleģēto regulu (ES) 2021/1952 (OV 2021, L 398, 23. lpp.; turpmāk tekstā – "Direktīva 2014/24"), kā arī samērīguma principu.

2 Šis lūgums iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Mara Soc. coop. arl*, no vienas puses, un *Ministero della Difesa* (Aizsardzības ministrija, Itālija) un *Gruppo Samir Global Service Srl* (turpmāk tekstā – "*Samir*"), no otras puses, par Itālijas armijas vajadzībām paredzēta pakalpojumu līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2009/81/EK

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/81/EK (2009. gada 13. jūlijs), ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, un ar kuru groza Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK (OV 2009, L 216, 76. lpp.), 4., 6.–9., 16., 17., 20. un 27. apsvērumā paredzēts:

> "(4) Viens no priekšnoteikumiem Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgus izveidē ir atbilstoša tiesiskā regulējuma pieņemšana. Iepirkumu jomā ir vajadzīga iepirkuma procedūru koordinēšanas kārtība, kas atbilst dalībvalstu drošības prasībām un Līgumā noteiktajām saistībām.
>
> [..]

(6) Līgumslēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru labāka saskaņošana, piemēram, attiecībā uz līgumiem par loģistikas pakalpojumiem, transportu un uzglabāšanu, var palīdzēt arī samazināt aizsardzības nozares izmaksas un būtiski samazināt nozares ietekmi uz vidi.

(7) Šīm procedūrām būtu jāatspoguļo [Eiropas] Savienības vispārējā nostāja drošības jautājumos, kas atbilst izmaiņām stratēģiskajā vidē. Asimetriski draudi starptautiskajai sabiedrībai pakāpeniski izdzēš robežu starp ārējo un iekšējo, kā arī militāro un nemilitāro drošību.

(8) Aizsardzības un drošības aprīkojums ir būtisks elements gan dalībvalstu drošībai un suverenitātei, gan arī Savienības autonomijai. Tādēļ preču un pakalpojumu iepirkumi, ko veic aizsardzības un drošības nozarē, bieži ir sensitīvi.

(9) No tā arī izriet īpašās prasības attiecībā uz piegāžu un informācijas drošību. Šīs prasības galvenokārt attiecas [..] uz ieroču, munīcijas un militārā aprīkojuma iepirkumiem, kas ir paredzēti bruņotajiem spēkiem [..]

[..]

(16) [..] arī uz tādu līgumu slēgšanu, uz kuriem attiecas šīs direktīvas piemērošanas joma, šo direktīvu var neattiecināt, ja to pamato sabiedrības drošība vai arī dalībvalsts būtisku drošības interešu aizsardzība. Tas var attiekties uz tādiem līgumiem gan aizsardzības, gan drošības jomā, attiecībā uz kuriem ir nepieciešamas tik galēji augstas piegāžu drošības prasības un kuri ir tik konfidenciāli un/vai svarīgi valsts suverenitātei, ka pat šīs direktīvas īpašie noteikumi nav pietiekami, lai aizsargātu dalībvalsts svarīgākās drošības intereses [..].

(17) Tomēr saskaņā ar Eiropas Kopienu Tiesas judikatūru izņēmumu piemērošanas iespēja būtu jāinterpretē tā, lai izņēmumus piemērotu tikai gadījumos, kad tas tiešām ir vajadzīgs, lai aizsargātu leģitīmās intereses, kuru aizsardzību veicina iepriekšminētie panti. Tādējādi šīs direktīvas nepiemērošanai jābūt samērīgai ar sasniedzamajiem mērķiem, jārada iespējami mazāki traucējumi brīvai preču apritei un pakalpojumu sniegšanas brīvībai.

[..]

(20) [..]

Turklāt [Līgums] dod dalībvalstīm iespēju neattiecināt šīs direktīvas noteikumus uz līgumiem gan aizsardzības, gan drošības jomā, ja šo noteikumu piemērošana liktu dalībvalstīm sniegt informāciju, kuras izpaušanu tās uzskata par pretēju savām drošības pamatinteresēm. Tas tā jo īpaši var būt gadījumos, kad pasūtījumi ir tik sensitīvi, ka ir jātur slepenībā pat to pastāvēšana.

[..]

(27) Aizsardzības un drošības jomā daži līgumi ir tik sensitīvi, ka nebūtu lietderīgi tiem piemērot šo direktīvu, pat ņemot vērā tās specifiskumu. Tas attiecas uz izlūkdienestu veiktajiem iepirkumiem vai arī iepirkumiem, kas vajadzīgi visa veida izlūkošanas, tostarp pretizlūkošanas, darbībai, kā to nosaka dalībvalstis. Tas attiecināms arī uz citiem īpaši sensitīviem iepirkumiem, kuros nepieciešama ļoti augsta līmeņa konfidencialitāte, tostarp,

piemēram, noteiktiem iepirkumiem robežapsardzības vajadzībām vai cīņai ar terorismu un organizēto noziedzību, kā arī iepirkumiem, kas saistīti ar šifrēšanu vai paredzēti slepenām darbībām un citām līdzīgi sensitīvām darbībām, kuras veic policijas un drošības iestādes."

4 Šīs direktīvas 1. pantā "Definīcijas" noteikts:

"Šajā direktīvā lieto šādas definīcijas:

1) "Kopējā publiskā iepirkuma vārdnīca" (*Common Procurement Vocabulary, CPV*) ir atsauces nomenklatūra, ko piemēro līgumslēdzēju iestāžu/subjektu piešķirtiem līgumiem un kas ir pieņemta ar [Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 2195/2002 (2002. gada 5. novembris) par kopēju publiskā iepirkuma vārdnīcu (*CPV*) (OV 2002, L 340, 1. lpp.)];

[..]

6) "militārais aprīkojums" ir aprīkojums, kas īpaši izstrādāts vai pielāgots militārām vajadzībām un ko var izmantot kā ieročus, munīciju vai militāro aprīkojumu;

[..]."

5 Minētās direktīvas 2. pantā "Piemērošanas joma" paredzēts:

"Šo direktīvu [..] piemēro tādiem iepirkuma līgumiem aizsardzības un drošības jomā, kuru priekšmets ir:

a) militāra aprīkojuma, tostarp jebkādu tā daļu, detaļu un/vai mezglu, piegāde;

b) sensitīva aprīkojuma, tostarp jebkādu tā daļu, detaļu un/vai mezglu, piegāde;

c) būvdarbi, piegādes un pakalpojumi, kas tieši saistīti ar a) un b) apakšpunktā minēto aprīkojumu jebkādā tā aprites cikla posmā;

d) būvdarbi un pakalpojumi, kas tieši paredzēti militāriem mērķiem vai sensitīviem būvdarbiem un pakalpojumiem."

6 Šīs direktīvas 3. pantā "Jaukti līgumi" noteikts:

"1. Tiesības slēgt līgumu, kura priekšmets ir tādi būvdarbi, piegādes un pakalpojumi, kuri ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā un daļēji [Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/17/EK (2004. gada 31. marts), ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (OV 2004, L 134, 1. lpp.)], vai [Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (OV 2004, L 134, 114. lpp.)], piemērošanas jomā, piešķir saskaņā ar šo direktīvu, turklāt tikai tad, ja viena līguma noslēgšanai ir objektīvi iemesli.

[..]

3. Tomēr lēmumu piešķirt tiesības slēgt vienu līgumu nedrīkst pieņemt tāpēc, lai uz līgumiem nevajadzētu attiecināt šo direktīvu vai Direktīvu 2004/17/EK, vai Direktīvu 2004/18/EK."

7 Direktīvas 2009/81 I pielikumā "Pakalpojumi, kas minēti 2. un 15. pantā" uzskaitītas 20 pakalpojumu kategorijas, no kurām 10. kategorijā "Atbalsta un palīgtransporta pakalpojumi" ietverti CPV atsauces numuri no 63100000-0 līdz 63111000-0, no 63120000-6 līdz 63121100-4, 63122000-0, 63512000-1 un no 63520000-0 līdz 6370000-6. Saskaņā ar Regulu Nr. 2195/2002, kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2007. gada 28. novembra Regulu (EK) Nr. 213/2008 (OV 2008, L 74, 1. lpp.), CPV atsauces numuri 63100000-0 un 63110000-3 atbilst attiecīgi "kravu pārkraušanas un uzglabāšanas pakalpojumiem" un "kravu pārkraušanas pakalpojumiem".

Direktīva 2014/24

8 Direktīvas 2014/24 89., 90. un 92. apsvērumā paredzēts:

"(89) [..] Lai šo jēdzienu nejauktu ar līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju, kas līdz šim bija zināms kā Direktīvās 2004/17/EK un 2004/18/EK izmantotais jēdziens "saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums", šā jēdziena apzīmēšanai būtu jāizmanto atšķirīgs termins, proti, "labākā cenas un kvalitātes attiecība". Tādējādi tas būtu jāinterpretē saskaņā ar judikatūru, kas attiecas uz minētajām direktīvām, izņemot gadījumos, kad šajā direktīvā ir skaidri izmantots cits materiāli atšķirīgs risinājums.

(90) Līgumu slēgšanas tiesības būtu jāpiešķir, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem, kas nodrošina atbilstību pārredzamības, nediskriminācijas un vienlīdzīgas attieksmes principiem, nolūkā nodrošināt piedāvājumu relatīvās vērtības objektīvu salīdzināšanu, lai efektīvas konkurences apstākļos noteiktu, kurš piedāvājums ir saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums. Būtu skaidri jāizklāsta, ka saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu vajadzētu vērtēt, pamatojoties uz labāko cenas un kvalitātes attiecību, kurā vienmēr būtu jāiekļauj cenas vai izmaksu elements. Tāpat būtu jāpaskaidro, ka šāds saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtējums varētu arī tikt veikts, pamatojoties tikai vai nu uz cenu, vai izmaksu efektivitāti. [..]

Lai sekmētu orientēšanos uz augstāku kvalitāti publiskajā iepirkumā, dalībvalstīm vajadzētu atļaut aizliegt vai ierobežot tikai cenas vai tikai izmaksu kritērija izmantošanu, lai izvērtētu saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu, ja tās uzskata, ka tas ir vietā.

[..]

[..]

(92) Izvērtējot labāko cenas un kvalitātes attiecību, līgumslēdzējām iestādēm vajadzētu noteikt ar līguma priekšmetu saistītus saimnieciskos un kvalitātes kritērijus, ko tās izmantos šajā nolūkā. Minētajiem kritērijiem tādējādi vajadzētu ļaut veikt salīdzinošu vērtēšanu par katrā piedāvājumā piedāvāto izpildes līmeni, ņemot vērā līguma priekšmetu, kā noteikts tehniskajās specifikācijās. Saistībā ar labāko cenas un kvalitātes attiecību šajā direktīvā ir iekļauts neizsmeļošs iespējamo piešķiršanas kritēriju saraksts, kurā ietverti vides un sociālie aspekti. Līgumslēdzējas iestādes būtu jāmudina izvēlēties tādus piešķiršanas kritērijus, kas tām ļauj iegūt kvalitatīvus būvdarbus, piegādes un pakalpojumus, kas ir optimāli pielāgoti to vajadzībām.

[..]”

9 Direktīvas 2014/24 1. panta “Priekšmets un darbības joma” 1. punkts formulēts šādi:

“Šajā direktīvā ir paredzēti noteikumi par līgumslēdzēju iestāžu rīkoto iepirkumu procedūrām attiecībā uz publiskiem līgumiem, kā arī metu konkursiem, par kuru vērtību paredz, ka tā nav mazāka par 4. pantā noteiktajām robežvērtībām.”

10 Šīs direktīvas 3. panta “Jaukts iepirkums” 3. punkta otrajā daļā noteikts:

“Ja uz daļu no konkrētā līguma attiecas LESD 346. pants vai Direktīva 2009/81/EK, piemēro šīs direktīvas 16. pantu.”

11 Saskaņā ar Direktīvas 2014/24 4. pantu “Robežvērtības”:

“Šo direktīvu piemēro iepirkumiem, kuru paredzamā vērtība bez pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ir vienāda ar šādām robežvērtībām vai tās pārsniedz:

[..]

b) EUR 140 000 publiskiem piegādes un pakalpojumu līgumiem, kuru slēgšanas tiesības piešķir centrālās pārvaldes iestādes, un metu konkursos, kurus organizē minētās iestādes; [..]

[..].”

12 Šīs direktīvas 15. panta “Aizsardzība un drošība” 1. punktā paredzēts:

“Šo direktīvu piemēro publisku līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanai un metu konkursiem, ko rīko aizsardzības un drošības jomā, izņemot šādus līgumus:

a) līgumi, kas ietilpst Direktīvas 2009/81/EK darbības jomā;

[..].”

13 Direktīvas 2014/24 16. pantā “Ar aizsardzības vai drošības aspektiem saistīts jaukts iepirkums” noteikts:

“1. Jauktu līgumu gadījumā, kuru priekšmets ir iepirkums, uz ko attiecas šī direktīva, kā arī iepirkums, uz ko attiecas LESD 346. pants vai Direktīva 2009/81/EK, piemēro šo pantu.

2. Ja konkrētā publiskā līguma dažādās daļas ir objektīvi atdalāmas, līgumslēdzējas iestādes var izvēlēties piešķirt tiesības noslēgt atsevišķus līgumus par atsevišķām daļām vai piešķirt tiesības noslēgt nedalītu līgumu.

Ja līgumslēdzējas iestādes izvēlas piešķirt tiesības noslēgt atsevišķus līgumus par atsevišķām daļām, lēmumu par to, kādu tiesisko regulējumu piemēro katram šādam atsevišķam līgumam, pieņem, pamatojoties uz attiecīgās atsevišķās daļas raksturlielumiem.

Ja līgumslēdzējas iestādes izvēlas piešķirt tiesības noslēgt nedalītu līgumu, piemērojamo tiesisko regulējumu nosaka uz šādu kritēriju pamata:

a) ja uz daļu no konkrētā līguma attiecas LESD 346. pants, šā līguma slēgšanas tiesības var piešķirt, nepiemērojot šo direktīvu, ar noteikumu, ka tiesību noslēgt nedalītu līgumu piešķiršanu pamato objektīvi iemesli;

b) ja uz daļu no konkrētā līguma attiecas Direktīva 2009/81/EK, tiesības noslēgt šo līgumu var piešķirt saskaņā ar minēto direktīvu ar noteikumu, ka tiesību noslēgt nedalītu līgumu piešķiršanu pamato objektīvi iemesli. Šis punkts neskar minētajā direktīvā paredzētās robežvērtības un izņēmumus.

Tomēr lēmumu piešķirt tiesības slēgt nedalītu līgumu nepieņem tāpēc, lai līgumiem nevajadzētu piemērot šo direktīvu vai Direktīvu 2009/81/EK.

3. Šā panta 2. punkta trešās daļas a) apakšpunktu piemēro jauktiem līgumiem, kuriem citādi varētu tikt piemērots gan minētās daļas a), gan b) apakšpunkts.

4. Ja konkrētā līguma dažādās daļas nav objektīvi atdalāmas, tiesības noslēgt šo līgumu var piešķirt, nepiemērojot šo direktīvu, ja tas ietver elementus, kuriem piemēro LESD 346. pantu; citādi tā slēgšanas tiesības var piešķirt saskaņā ar Direktīvu 2009/81/EK."

14 Direktīvas 2014/24 18. panta "Iepirkuma principi" 2. punktā paredzēts:

"Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka publisku līgumu izpildē ekonomikas dalībnieki ievēro piemērojamos pienākumus, kas vides, sociālo un darba tiesību jomā noteikti Savienības tiesību aktos, valsts tiesību aktos, koplīgumos vai kas paredzēti X pielikumā uzskaitītajos starptautiskajos tiesību aktos vides, sociālo un darba tiesību jomā."

15 Šīs direktīvas 67. panta "Līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriji" redakcija ir šāda:

"1. Neskarot valsts normatīvos vai administratīvos aktus attiecībā uz konkrētu piegāžu cenu vai atlīdzību par konkrētu pakalpojumu sniegšanu, līgumslēdzējas iestādes publisku līgumu slēgšanas tiesības balsta uz saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu.

2. Līgumslēdzējām iestādēm saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu nosaka pēc cenas vai izmaksām, izmantojot rentabilitātes pieeju [..], un tajā var būt ietverta labākā cenas un kvalitātes attiecība, ko vērtē pēc vairākiem kritērijiem, tostarp pēc kvalitātes, vides un/vai sociālajiem aspektiem, kas saistīti ar attiecīgā publiskā līguma priekšmetu. Šādu kritēriju skaitā var būt, piemēram:

a) kvalitāte, ietverot tehniskās priekšrocības, estētiskās un funkcionālās īpašības, pieejamība, projektēšana visu lietotāju ērtībām, sociālie, vides un inovatīvie raksturlielumi un tirdzniecība un tās nosacījumi;

b) organizatoriskā struktūra, kvalifikācija un pieredze, kas raksturo personālu, kuram uzdota attiecīgā līguma izpilde, ja līguma izpildes līmeni var būtiski ietekmēt šā personāla kvalitāte; vai

c) pēcpārdošanas pakalpojumi un tehniskā palīdzība, piegādes nosacījumi, kā piegādes datums, piegādes process un piegādes laikposms vai pabeigšanas laikposms.

Izmaksu elements var būt arī fiksēta cena vai izmaksas, uz kuru pamata ekonomikas dalībnieki konkurēs tikai ar kvalitātes kritērijiem.

Dalībvalstis var noteikt, ka līgumslēdzējas iestādes nevar izmantot tikai cenu vai tikai izmaksas kā vienīgo piešķiršanas kritēriju, vai paredzēt, ka tos izmanto tikai noteiktas līgumslēdzēju iestāžu kategorijas vai tikai noteikta tipa līgumos.

3. Uzskata, ka piešķiršanas kritēriji ir saistīti ar publiskā līguma priekšmetu, ja tie uz būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem, kas sniedzami saskaņā ar šo līgumu, attiecas jebkurā to aprites cikla aspektā un jebkurā tā posmā, ieskaitot faktorus, kas saistīti ar:

a) šo būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu konkrēto ražošanas, sniegšanas vai tirdzniecības procesu; vai

b) konkrētu procesu kādā citā to aprites cikla posmā,

pat ja šādi faktori nepieder to materiālajai būtībai.

4. Piešķiršanas kritērijiem nevar būt tādu seku, ka līgumslēdzējai iestādei tiek dota neierobežota izvēles brīvība. Tie nodrošina efektīvas konkurences iespēju un ir papildināti ar specifikācijām, kas ļauj efektīvi pārbaudīt pretendentu sniegto informāciju, lai novērtētu, kādā mērā piedāvājumi atbilst piešķiršanas kritērijiem. [..]

[..]"

Itālijas tiesības

16 2016. gada 18. aprīļa *decreto legislativo n. 50 – Codice dei contratti pubblici* (Leģislatīvais dekrēts Nr. 50 par Publisko līgumu kodeksu; 2016. gada 19. aprīļa *GURI* Nr. 91, kārtējais pielikums Nr. 10), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – "Publisko līgumu kodekss"), 50. panta 1. punktā noteikts:

"Piešķirot tiesības slēgt koncesiju līgumus un līgumus par tādiem būvdarbiem un pakalpojumiem, kas nav intelektuāla rakstura, it īpaši attiecībā uz darbietilpīgiem līgumiem, uzaicinājumos iesniegt piedāvājumus, paziņojumos par līgumu un uzaicinājumos piedalīties iepirkumā saskaņā ar Eiropas Savienības principiem jāiekļauj īpašas sociālās klauzulas, kuru mērķis ir veicināt nodarbināto darba ņēmēju nodarbinātības stabilitāti, paredzot, ka izraudzītajam pretendentam jāpiemēro [..] nozaru koplīgumi. Darbietilpīgi pakalpojumi ir tādi, kuros darbaspēka izmaksas ir vismaz 50 procenti no līguma kopsummas."

17 Publisko līgumu kodeksa 95. pantā paredzēts:

"1. Līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriji nenodrošina līgumslēdzējai iestādei neierobežotu izvēles brīvību attiecībā uz iesniegtajiem piedāvājumiem. Tie nodrošina efektīvas konkurences iespēju un ir papildināti ar specifikācijām, kas ļauj efektīvi pārbaudīt pretendentu sniegto informāciju, lai novērtētu, kādā mērā piedāvājumi atbilst piešķiršanas kritērijiem. Līgumslēdzējas iestādes pārbauda pretendentu sniegtās informācijas un pierādījumu pareizību.

2. Neskarot normatīvos vai administratīvos aktus attiecībā uz konkrētu piegāžu cenu vai atlīdzību par konkrētu pakalpojumu sniegšanu, līgumslēdzējas iestādes, ievērojot pārredzamības, diskriminācijas aizlieguma un vienlīdzīgas attieksmes principus, piešķir līguma slēgšanas tiesības un organizē metu konkursus un uzaicinājumus iesniegt projektus, pamatojoties uz saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriju, ko nosaka, ņemot vērā labāko cenas un kvalitātes attiecību

vai cenas vai izmaksu elementu, izmantojot rentabilitātes kritēriju, piemēram, aprites cikla izmaksas [..].

3. Pamatojoties uz saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriju, kas noteikts, balstoties uz labāko cenas un kvalitātes attiecību, tiek piešķirtas tiesības slēgt vienīgi:

a) līgumus, kas attiecas uz sociālajiem pakalpojumiem un ēdināšanas pakalpojumiem slimnīcās, aprūpes iestādēs un skolās, kā arī darbietilpīgiem pakalpojumiem, kā noteikts 50. panta 1. punktā, neskarot līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu saskaņā ar 36. panta 2. punkta a) apakšpunktu;

b) līgumus, kas attiecas uz inženiertehnisko un arhitektūras pakalpojumu un citu tehniska un intelektuāla rakstura pakalpojumu sniegšanu par summu, kas vienāda ar vai lielāka par 40 000 EUR;

b-*bis*) pakalpojumu un piegādes līgumus par summu, kas vienāda ar vai lielāka par 40 000 EUR, ar augstu tehnoloģisko saturu vai inovatīvu raksturu.

4. Zemākās cenas kritēriju var izmantot:

[..]

b) pakalpojumiem un piegādēm ar standarta raksturlielumiem vai tādiem pakalpojumiem un piegādēm, kuru nosacījumus nosaka tirgus, izņemot darbietilpīgus pakalpojumus, kas minēti 3. punkta a) apakšpunktā.

[..]”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

18 Aizsardzības ministrija 2022. gada 14. jūlijā izsludināja atklātu procedūru, lai piešķirtu tiesības slēgt Itālijas armijas vajadzībām paredzētu publisku pakalpojumu līgumu, kurš pamatā ietvēra kravu iekraušanas un izkraušanas, materiālu sakraušanas un atkraušanas, kā arī materiālu pārvietošanas darbības. Šis līgums, kurš attiecās uz 2023. gadu un kuru varēja pagarināt uz trīs gadiem, bija sadalīts deviņās daļās.

19 Pamatlietā aplūkotajā iepirkuma procedūrā kā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijs bija noteikta zemākā cena, jo minētajā līgumā paredzētajiem pakalpojumiem bija standarta raksturlielumi Publisko līgumu kodeksa 95. panta 4. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

20 Šajā iepirkuma procedūrā bija precizēts, ka, izpildot šo līgumu, darba samaksa jāmaksā atbilstīgi nozares koplīgumam. Tāpēc pretendenti nevarēja piedāvāt atlaides darbaspēka izmaksām. Jebkāda iespējama atlaide varēja attiekties tikai uz atlīdzību par sniegto pakalpojumu, tādējādi nodrošinot, ka šāds komerciāls labās gribas žests samazina vienīgi pretendenta iespējamo peļņu, nevis tā darbinieku darba samaksu.

21 Attiecībā uz vienu no līguma daļām – kura ietvēra pakalpojumu sniegšanu *Aeronautica Militare area nord* (Ziemeļu apgabala gaisa spēki) vajadzībām un kuras vērtība, ņemot vērā iespējamos līguma pagarinājumus, bija 3 463 114,74 EUR – trīs pretendenti, to vidū arī *Mara* un *Samir*, piedā-

vāja 100 % atlaidi atlīdzībai par sniegtajiem pakalpojumiem. Šādos apstākļos tika atzīts, ka šo trīs pretendentu piedāvājumi ir līdzvērtīgi. Tiesības noslēgt līgumu par šo daļu izlozes kārtībā visbeidzot tika piešķirtas *Mara*.

22 Lēmumu, ar kuru tika piešķirtas tiesības noslēgt līgumu par minēto daļu, *Samir* pārsūdzēja *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija), citstarp apgalvojot, ka zemākās cenas kritērija piemērošana ir pretrunā piemērojamajam tiesiskajam regulējumam.

23 Ar 2023. gada 11. aprīļa spriedumu minētā tiesa apmierināja šo pārsūdzību, pamatojoties uz to, ka atbilstoši Publisko līgumu kodeksa 95. panta 3. punkta a) apakšpunktam pamatlietā aplūkotajā iepirkuma procedūrā kā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritērijs bija jānosaka labākās cenas un kvalitātes attiecības kritērijs. Tā kā pamatlietā aplūkotie pakalpojumi ir darbietilpīgi, šī kodeksa 95. panta 4. punkta b) apakšpunkts – kurā tiesību slēgt pakalpojumu un piegāžu līgumus ar standarta raksturlielumiem piešķiršanai paredzēts zemākās cenas kritērijs – nebija piemērojams.

24 *Mara* par šo spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija), kas ir iesniedzējtiesa.

25 Kasācijas sūdzībā *Mara* apgalvoja, ka *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa) ir pārkāpusi Publisko līgumu kodeksa 95. panta 3. punkta a) apakšpunktu. Tās skatījumā šo tiesību normu nevar piemērot tādam līgumam kā pamatlietā aplūkotais, kuram, lai gan tas ir darbietilpīgs, vienlaikus ir arī standarta raksturlielumi. Līgumslēdzēja iestāde pamatoti esot balstījusies uz šī kodeksa 95. panta 4. punkta b) apakšpunktu, par piešķiršanas kritēriju nosakot zemākās cenas kritēriju.

26 Gadījumā, ja *Consiglio di Stato* (Valsts padome) atzītu, ka *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa) ir pareizi secinājusi, ka saskaņā ar Publisko līgumu kodeksa 95. pantu zemākās cenas kritērijs nav izmantojams, piešķirot tiesības slēgt līgumus par pakalpojumiem, kas ir darbietilpīgi un kam vienlaikus ir arī standarta raksturlielumi, *Mara* apgalvo, ka šis pants neatbilst Savienības tiesībām.

27 No Direktīvas 2014/24, nenoliedzami, izriet, ka tās mērķis citstarp ir veicināt labākās cenas un kvalitātes attiecības kritērija izmantošanu publisko līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanā. Tomēr, nosakot līgumslēdzējām iestādēm pienākumu piemērot šo piešķiršanas kritēriju pat tad, ja attiecīgajam līgumam ir standarta raksturlielumi, Itālijas likumdevējs esot pārsniedzis to, kas nepieciešams šī Direktīvas 2014/24 mērķa sasniegšanai, un tādējādi pārkāpis samērīguma principu.

28 Iesniedzējtiesa ir konstatējusi, ka no Publisko līgumu kodeksa 95. panta 3. un 4. punkta, tos lasot kopā, skaidri izriet, ka atbilstoši spēkā esošajām Itālijas tiesībām, lai piešķirtu tiesības slēgt pamatlietā aplūkoto līgumu, ar to saistītajai iepirkuma procedūrai bija jābūt balstītai uz labākās cenas un kvalitātes attiecības kritēriju.

29 Šai tiesai tomēr ir šaubas par šī kritērija lietderību, piešķirot tiesības slēgt tādu līgumu, kas ietver pakalpojumus, kuriem raksturīga augsta atkārtotība un kuriem lielā mērā nav pielāgojamu elementu. Publiskā iepirkuma procedūras ekonomijas un ātruma labad zemākās cenas kritērijs varētu būt piemērotāks šāda veida publiskajiem līgumiem, kas aptver pakalpojumus ar standarta raksturlielumiem.

30 Minētā tiesa uzsver, ka tās plēnums, kura kompetencē ir noteikt tiesību principus, 2019. gada 21. maija spriedumā Nr. 8 ir lēmis par saikni, kas pastāv starp Publisko līgumu kodeksa 95. panta 3. punktu un 4. punktu, norādot, ka labākās cenas un kvalitātes attiecības kritērija piemērošana darbietilpīgu pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanai ir vērsta uz to, lai aizsargātu darba ņēmējus, un tādēļ tiesības slēgt darbietilpīgus līgumus, proti, līgumus, kuros darbaspēka izmaksas veido vismaz pusi no līguma kopējās summas, katrā ziņā jāpiešķir, pamatojoties uz šo kritēriju, pat tad, ja tiem ir standarta raksturlielumi.

31 Tomēr iesniedzējtiesa norāda, ka tādā situācijā kā pamatlietā darba ņēmēju aizsardzības mērķis jau ir sasniegts, nosakot aizliegumu piedāvāt atlaidi darbaspēka izmaksām.

32 Šādos apstākļos *Consiglio di Stato* (Valsts padome) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [LESD] 49. un 56. pantā minētie iedibinājumbrīvības un pakalpojumu sniegšanas brīvības principi, kā arī [Savienības] samērīguma princips un Direktīvas [2014/24] 67. panta 2. punkts liedz piemērot tādu publiskā iepirkuma jomā pastāvošu valsts tiesisko regulējumu kā Itālijas tiesiskais regulējums, kas ietverts [Publisko līgumu kodeksa] 95. panta 3. punkta a) apakšpunktā un 4. punkta b) apakšpunktā un minētā [kodeksa] 50. panta 1. punktā, kā arī izriet no tiesību principa, ko noteicis [*Consiglio di Stato* (Valsts padome)] plēnums 2019. gada 21. maija spriedumā Nr. 8, saskaņā ar kuru tādu iepirkumu gadījumā, kas ietver pakalpojumus ar standarta raksturlielumiem, kuri vienlaikus ir darbietilpīgi, līgumslēdzējai iestādei ir aizliegts kā piešķiršanas kritēriju noteikt zemākās cenas kritēriju arī tad, ja iepirkuma procedūras dokumentos samazinājums ir paredzēts vienīgi atlīdzībai vai iespējamai uzņēmuma peļņai, neskarot darbaspēka izmaksas?"

Tiesvedība Tiesā

33 Tiesa saskaņā ar tās Reglamenta 62. panta 1. punktu uzdeva pusēm un citām ieinteresētajām personām jautājumus rakstveida atbilžu sniegšanai par Direktīvu 2009/81 un 2014/24 piemērošanas jomu. *Mara*, Itālijas valdība un Eiropas Komisija atbildēja uz šiem jautājumiem, attiecīgi 2024. gada 26. novembrī, 2024. gada 19. novembrī un 2024. gada 20. novembrī iesniedzot apsvērumus.

Par prejudiciālo jautājumu

Ievada apsvērumi

34 Tiesai iesniegtajos apsvērumos pamatlietas puses un Itālijas valdība precizēja, ka pakalpojumi, uz kuriem attiecās pamatlietā aplūkotais publiskais iepirkums, daļēji aptvēra munīcijas un sprāgstvielu kravu apstrādi. Šīs preces ir militārais aprīkojums Direktīvas 2009/81 1. panta 6. punkta izpratnē.

35 Šajā ziņā, kā ģenerāladvokāts norādījis secinājumu 28. punktā, šie pakalpojumi var būt "tieši saistīti ar militāro aprīkojumu" šīs direktīvas 2. panta c) punkta izpratnē. Proti, kravu apstrādes pakalpojumu sniegšana – kas atbilstoši šī sprieduma 7. punktā minētajiem *CPV* atsauces

numuriem ietilpst minētās direktīvas I pielikumā norādītajā 10. pakalpojumu kategorijā "atbalsta un palīgtransporta pakalpojumi" – var ietvert fizisku piekļuvi šajās kravās esošajam militārajam aprīkojumam, kā arī piekļuvi noteiktai ar šo aprīkojumu saistītai sensitīvai informācijai.

36 Ņemot vērā Direktīvas 2009/81 8. un 9. apsvērumā uzsvērto preču un pakalpojumu iepirkumu, kas veikti aizsardzības nozarē, sensitīvo raksturu, ar šo direktīvu izveidots īpašs tiesiskais regulējums. Kā izriet no minētās direktīvas 4., 6. un 7. apsvēruma, publiskā iepirkuma procedūru šajā jomā saskaņošanai jāatbilst drošības prasībām, vienlaikus ļaujot arī samazināt izmaksas, it īpaši loģistikas, transporta un uzglabāšanas pakalpojumiem.

37 Šīs īpatnības dēļ publiskais iepirkums, kas ietilpst Direktīvas 2009/81 darbības jomā, atbilstoši Direktīvas 2014/24 15. panta 1. punkta a) apakšpunktam ir izslēgts no pēdējās minētās direktīvas darbības jomas.

38 Šajā lietā pamatlietas puses un Itālijas valdība uzsvērušas, ka tikai daļa no kravām, kas ir attiecīgo kravas apstrādes pakalpojumu priekšmets, ir militārais aprīkojums Direktīvas 2009/81 1. panta 6. punkta izpratnē, savukārt pārējās kravās ir preces, kas, lai gan paredzētas Itālijas armijai, tomēr nav izstrādātas vai pielāgotas militāriem mērķiem. Ievērojot šo informāciju – kas jāpārbauda iesniedzējtiesai – pamatlietā aplūkotais līgums kvalificējams kā "jaukts" līgums, jo attiecas gan uz iepirkumiem, kas ietilpst Direktīvas 2009/81 darbības jomā, gan uz iepirkumiem, kas ietilpst Direktīvas 2014/24 darbības jomā.

39 Šajā ziņā jākonstatē, ka Direktīvas 2009/81 3. pantā un Direktīvas 2014/24 16. pantā iekļautas tiesību normas, kuru mērķis ir noteikt šādiem jauktiem līgumiem piemērojamo direktīvu.

40 Šo tiesību normu tvērums attiecīgi daļēji atšķiras. It īpaši, ja Direktīvas 2009/81 3. pantā līgumslēdzējai iestādei principā noteikts pienākums piemērot šo direktīvu šādiem jauktiem līgumiem, tad Direktīvas 2014/24 16. pantā paredzēta vienīgi iespēja noteiktos apstākļos piemērot Direktīvu 2009/81 šādiem līgumiem.

41 Proti, Direktīvas 2009/81 3. pantā noteikts, ka tiesības slēgt līgumu, kura priekšmets ir būvdarbi, piegādes vai pakalpojumi, kuri ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā un daļēji Direktīvas 2004/18, kura šobrīd aizstāta ar Direktīvu 2014/24, piemērošanas jomā, ir piešķiramas saskaņā ar Direktīvu 2009/81 un turklāt tikai tad, ja izpildīta minētā panta 1. punktā paredzētā prasība, ka ir objektīvi iemesli nedalīta līguma noslēgšanai, kā arī minētā panta 3. punktā paredzētais nosacījums, ka lēmums piešķirt tiesības slēgt nedalītu līgumu nav pieņemts tāpēc, lai uz līgumu nevajadzētu attiecināt Direktīvu 2014/24.

42 Savukārt Direktīvas 2014/24 16. pantā nošķirti jaukti līgumi, kuru dažādās daļas ir "objektīvi atdalāmas" vai "nav objektīvi atdalāmas".

43 Pirmām kārtām, attiecībā uz jauktiem līgumiem, kuru dažādās daļas "nav objektīvi atdalāmas", Direktīvas 2014/24 16. panta 4. punktā noteikts, ka "tiesības noslēgt šo līgumu var piešķirt, nepiemērojot šo direktīvu, ja tas ietver elementus, kuriem piemēro LESD 346. pantu", un "citādi tā slēgšanas tiesības var piešķirt saskaņā ar Direktīvu [2009/81].

44 Pirmais gadījums, kas saistīts ar LESD 346. panta piemērošanu, atbilstīgi Direktīvas 2009/81 16., 17., 20. un 27. apsvērumam aptver vienīgi situācijas, kurās attiecībā uz konkrēto iepirkumu pastāv tik augstas drošības prasības vai kurš ir tik konfidenciāls, ka pat šīs

direktīvas īpašie noteikumi nav pietiekami, lai aizsargātu attiecīgās dalībvalsts būtiskās drošības intereses. Tomēr Tiesai iesniegtie lietas materiāli neliecina, ka šajā lietā būtu šāda situācija, tomēr tas jāizvērtē iesniedzējtiesai.

45 Otrajā gadījumā, kas saistīts ar jauktiem līgumiem, kuros ir objektīvi neatdalāmas daļas, un kuriem LESD 346. pants nav piemērojams, Direktīvas 2014/24 16. panta 4. punktā atļauts, bet nav prasīts, lai attiecīgā līguma slēgšanas tiesības tiktu piešķirtas saskaņā ar Direktīvu 2009/81, un tādējādi līgumslēdzējai iestādei ļauts izvēlēties, vai tiesības slēgt šo līgumu piešķiramas atbilstoši šajā direktīvā vai Direktīvā 2014/24 noteiktajai kārtībai.

46 Otrām kārtām, saistībā ar jauktiem līgumiem, kuru dažādās daļas ir "objektīvi atdalāmas", Direktīvas 2014/24 16. panta 2. punktā līgumslēdzējai iestādei ļauts piešķirt tiesības slēgt vai nu atsevišķus līgumus par atsevišķām daļām – katram līgumam piemērojamo direktīvu nosakot, pamatojoties uz attiecīgās atsevišķās daļas raksturlielumiem – vai slēgt vienu nedalītu līgumu, kas tādējādi saglabā "jaukta" līguma raksturu.

47 Tomēr, ja līgumslēdzēja iestāde izvēlas šim nedalītajam līgumam piemērot Direktīvu 2009/81, tās lēmumam nepiešķirt tiesības slēgt atsevišķus līgumus atbilstoši minētā punkta trešās daļas b) apakšpunktam jābūt "pamatotam ar objektīviem iemesliem". Šāda prasība turpretī nav paredzēta, ja līgumslēdzēja iestāde izvēlas piešķirt tiesības slēgt nedalītu līgumu, piemērojot Direktīvu 2014/24.

48 Turklāt saskaņā ar šī punkta ceturto daļu lēmumu piešķirt tiesības slēgt nedalītu līgumu, neraugoties uz objektīvi atdalāmām līguma daļām, "nepieņem tāpēc, lai līgumiem nevajadzētu piemērot [Direktīvu 2014/24] vai Direktīvu [2009/81]".

49 Šī prasība, atšķirībā no šī sprieduma 47. punktā minētās prasības, piemērojama arī tad, ja tiesības slēgt nedalītu līgumu piešķirtas, piemērojot Direktīvas 2014/24 normas. Tā kā, pirmkārt, runa ir par līgumslēdzējas iestādes labticības prasību un, otrkārt, tas nedrīkst atņemt lietderīgo iedarbību Direktīvas 2014/24 16. panta 2. punkta trešajā daļā ietvertajai prasībai, uzskatāms, ka 16. panta 2. punkta ceturtajā daļā izklāstītā prasība nav izpildīta, ja, ņemot vērā visus atbilstošos apstākļus, var konstatēt, ka līgumslēdzējas iestādes lēmums noslēgt nedalītu līgumu izskaidrojams vienīgi ar šīs līgumslēdzējas iestādes vēlmi nepiemērot Direktīvu 2009/81 vai Direktīvu 2014/24.

50 Direktīvas 2014/24 16. pantā noteiktās kolīziju starp Direktīvu 2009/81 un Direktīvu 2014/24 regulējošās normas ir jaunākas un turklāt arī detalizētākas nekā Direktīvas 2009/81 3. pantā ietvertās kolīziju normas. Tādējādi Direktīvas 2014/24 16. pantā pausta šīs direktīvas pieņemšanas laikā pastāvējusī Savienības likumdevēja griba, un šis pants ir piemērojams, atkāpjoties no Direktīvas 2009/81 3. panta 1. punkta, kuram, kā ģenerāladvokāts norādījis secinājumu 39. un 40. punktā, ir atšķirīgs tvērums, bet kurš ir arī uzskatāms par novecojušu, ņemot vērā ar Direktīvu 2014/24 īstenoto likumdošanas attīstību.

51 Saskaņā ar Itālijas valdības Tiesā iesniegtajiem apsvērumiem Aizsardzības ministrijas ieskatā pamatlietā aplūkotā pakalpojumu līguma atsevišķās daļas, lai gan ir objektīvi atdalāmas, tomēr, ņemot vērā kravu vienlaicīgu apstrādi, ir uzskatāmas par daļu no nedalīta līguma, kura līgumslēgšanas tiesības jāpiešķir, piemērojot Direktīvas 2014/24 normas.

52 Kā norādīts šī sprieduma 47. punktā, šādā gadījumā Direktīvas 2014/24 16. panta 2. punkta trešās daļas b) apakšpunktā paredzētais nosacījums, ka lēmumu piešķirt tiesības slēgt nedalītu līgumu "jāpamato objektīviem iemesliem", nav piemērojams. Turpretim ir piemērojams šīs direktīvas 16. panta 2. punkta ceturtajā daļā paredzētais nosacījums, ka šo lēmumu "nepieņem tāpēc, lai līgumiem nevajadzētu piemērot [minēto] direktīvu vai Direktīvu [2009/81]".

53 Tāpēc par Direktīvas 2014/24 67. panta 2. punkta interpretāciju uzdoto jautājumu Tiesa izskatīs tikai ar nosacījumu, ka iesniedzējtiesa vispirms pārliecināsies, ka šajā gadījumā ir ievērota šīs direktīvas 16. panta 2. punkta ceturtajā daļā paredzētā prasība.

Direktīvas 2014/24 67. panta 2. punkts un samērīguma princips

54 Uzdotais jautājums, kā to formulējusi iesniedzējtiesa, ir par LESD 49. un 56. panta, Direktīvas 2014/24 67. panta 2. punkta, kā arī samērīguma principa interpretāciju.

55 Šajā ziņā, pirmkārt, jānorāda, ka šī jautājuma mērķis ir ļaut iesniedzējtiesai izvērtēt atsevišķu Publisko līgumu kodeksa normu saderību ar Savienības tiesībām. Nav strīda par to, ka ar šo kodeksu Itālijas tiesībās ir transponēta Direktīva 2014/24.

56 Otrkārt, no lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu izklāstītajiem faktiem, kas apkopoti šī sprieduma 21. punktā, izriet, ka pamatlietā aplūkotā līguma paredzamā vērtība pārsniedz šīs direktīvas 4. pantā tās piemērojamībai noteikto robežvērtību.

57 Visbeidzot, no minētā lūguma, treškārt, izriet, ka pamatlietas priekšmets ir šīs direktīvas 67. panta 2. punkta trešajā daļā paredzētā iespēja aizliegt izmantot "cenu [..] kā vienīgo piešķiršanas kritēriju" – jeb atbilstoši iesniedzējtiesas izmantotajam formulējumam "zemākās cenas" kritēriju –, kā arī dalībvalstu pienākums ievērot samērīguma principu, ja tiek izmantota šī iespēja.

58 Šādos apstākļos ir gan nepieciešami, gan atbilstīgi izvērtēt prejudiciālo jautājumu, ņemot vērā Direktīvu 2014/24 un samērīguma principu (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2020. gada 4. jūnijs, *Asmel*, C-3/19, EU:C:2020:423, 44.–48. punkts).

59 Tādēļ jāuzskata, ka ar šo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2014/24 67. panta 2. punkts, kā arī samērīguma princips jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru tādu publisku līgumu gadījumā, kuru priekšmets ir pakalpojumi, kuriem ir standarta raksturlielumi, bet kuru kopējā vērtība veido vismaz pusi no darbaspēka izmaksām, līgumslēdzējai iestādei aizliegts izmantot cenu kā vienīgo šo līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju pat tad, ja iepirkuma procedūrā paredzēts, ka jebkādai atlaidei, ko piedāvā pretendents, jāattiecas tikai uz atlīdzību par šiem pakalpojumiem un tā nedrīkst izraisīt pretendenta nodarbināto darbinieku atalgojuma samazinājumu.

60 Kā izriet no iesniedzējtiesas sniegtajiem paskaidrojumiem, kravu apstrādes pakalpojumiem, uz kuriem attiecas pamatlietā aplūkotais publiskais līgums, ir "standarta raksturlielumi" Itālijas tiesiskā regulējuma izpratnē, jo šie pakalpojumi sastāv no atkārtotiem netehniska rakstura uzdevumiem. Iesniedzējtiesa tāpat ir konstatējusi, ka šie uzdevumi lielākoties ir manuāli, tāpēc pamatlietā aplūkotie pakalpojumi ir "darbietilpīgi" šī tiesiskā regulējuma izpratnē, proti, darbaspēka izmaksas veido vismaz pusi no kopējās līguma summas.

61 Lai noteiktu, vai uz publiskiem līgumiem par šādiem pakalpojumiem nav attiecināma Direktīvas 2014/24 67. panta 2. punkta trešajā daļā dalībvalstīm piešķirtā iespēja aizliegt izmantot cenu kā vienīgo šo līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju, vispirms jānorāda, ka atbilstoši šai tiesību normai tajā paredzētā iespēja nav attiecināta vienīgi uz līgumiem par konkrētiem preču vai pakalpojumu veidiem un tajā nav noteikti nekādi izņēmumi vai atkāpes no šīs iespējas. Vispārīgākā nozīmē – tajā nav paredzēti nekādi nosacījumi tam, lai varētu izmantot iespēju aizliegt noteikt cenu kā vienīgo līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju. Tādējādi, kā ģenerāladvokāts norādījis secinājumu 46. punktā, no minētās tiesību normas formulējuma izriet, ka dalībvalstīm tajā piešķirta plaša rīcības brīvība.

62 Šo plašo rīcības brīvību apstiprina arī šīs direktīvas 67. panta kopējā struktūra.

63 Proti, šī panta 1. punktā noteikts, ka līgumslēdzējas iestādes publisku līgumu slēgšanas tiesības balsta uz saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu. Minētā panta 2. punktā precizēts, ka saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu nosaka, izmantojot rentabilitātes pieeju, un šī punkta pirmajā daļā ir tieši paredzēta iespēja noteikt šo piedāvājumu, pamatojoties uz labāko cenas un kvalitātes attiecību.

64 Šāda izvēlētā pieeja nozīmē, ka jānosaka tādi piešķiršanas kritēriji, kuri ietver ne vien cenu, bet arī kvalitātes aspektus, kas saistīti ar attiecīgā publiskā līguma priekšmetu. Lai šos kvalitātes aspektus uzskatītu par saistītiem ar publiskā līguma priekšmetu, atbilstoši minētā panta 3. punktam pietiek ar to, ka tie attiecas uz būvdarbiem, piegādēm vai pakalpojumiem, kas sniedzami saskaņā ar šo līgumu, jebkurā to aprites cikla aspektā.

65 Tādējādi no Direktīvas 2014/24 67. panta visaptverošas interpretācijas var secināt, ka dalībvalsts ieviests aizliegums līgumslēdzējām iestādēm izmantot cenu kā vienīgo publiska līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju, nekādi nenozīmē, ka šīs direktīvas īstenošanā ir ieviests izņēmums no noteikuma ar pavisam citu tvērumu. Tas, ka dalībvalsts izmantojusi šī panta 2. punkta trešajā daļā paredzēto iespēju, nozīmē vien to, ka 2. punkta pirmajā daļā līgumslēdzējām iestādēm paredzētā iespēja izmantot kritērijus, kas ietver kvalitātes aspektus, šīs dalībvalsts teritorijā ir aizstāta ar līgumslēdzēju iestāžu pienākumu iekļaut iepirkumos vienu vai vairākus šāda veida kritērijus.

66 Plašo rīcības brīvību, kas ir dalībvalstīm, izmantojot šo iespēju, apstiprina arī Direktīvas 2014/24 mērķis. Kā izriet no šīs direktīvas 89., 90. un 92. apsvēruma, Savienības likumdevējs ir vēlējies jēdzienu "saimnieciski visizdevīgākais piedāvājums" galvenokārt saistīt ar jēdzienu "labākā cenas un kvalitātes attiecība". Lai gan Savienības likumdevējs ir precizējis, ka tad, ja nav attiecīga valsts tiesiskā regulējuma, līgumslēdzējas iestādes var izmantot cenu vai izmaksas kā vienīgo publiska līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju, tas tomēr ir atzinis, ka, lai sekmētu orientēšanos uz augstāku kvalitāti publiskajā iepirkumā, dalībvalstīm vajadzētu atļaut aizliegt vai ierobežot tikai cenas vai tikai izmaksu kritērija izmantošanu tiesību slēgt publisku līgumu piešķiršanai. Tā skatījumā līgumslēdzējas iestādes turklāt būtu jāmudina izvēlēties tādus piešķiršanas kritērijus, kas tām ļautu iegūt kvalitatīvus būvdarbus, piegādes un pakalpojumus, kas optimāli pielāgoti to vajadzībām.

67 Samērīguma princips, kas ir Savienības tiesību vispārējs princips, paredz, ka noteikumi, ko dalībvalstis vai līgumslēdzējas iestādes pieņēmušas, īstenojot Direktīvas 2014/24 normas, nedrīkst pārsniegt to, kas nepieciešams šajā direktīvā paredzēto mērķu sasniegšanai (spriedumi, 2020. gada 30. janvāris, *Tim*, C-395/18, EU:C:2020:58, 45. punkts, un 2021. gada 6. oktobris, *Conacee*, C-598/19, EU:C:2021:810, 42. punkts).

68 Izmantojot Direktīvas 2014/24 67. panta 2. punkta trešajā daļā paredzēto iespēju, samērīguma princips tiktu pārkāpts, ja dalībvalsts nolemtu aizliegt izmantot cenu vai izmaksas kā vienīgo piešķiršanas kritēriju tādam publiska līguma veidam, kura raksturs ir tāds, ka nav iespējams vai ir pārmērīgi grūti noteikt kritērijus, kas kvalitatīvi ļautu nošķirt pretendentu piedāvājumos paredzētos būvdarbus, piegādes vai pakalpojumus.

69 Šajā lietā tāds noteikums kā Itālijas likumdevēja pieņemtais noteikums – saskaņā ar kuru publiski līgumi, kas aptver darbietilpīgus pakalpojumus, pat ja tiem ir "standarta raksturlielumi", jāpiešķir, pamatojoties uz saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriju atbilstoši labākajai cenas un kvalitātes attiecībai – ir saderīgs ar šo direktīvu un samērīguma principu, lai arī šis noteikums skar pakalpojumus, kas pēc būtības nav tehniski sarežģīti.

70 Kā ģenerāladvokāts norādījis secinājumu 56. punktā, līgumu izpildes kvalitāti un tādējādi arī piedāvājumu ekonomisko vērtību var ietekmēt vairāki kvalitātes aspekti, piemēram, šādu pakalpojumu sniegšanai norīkotā personāla organizācijas kārtība un pieredze. Šādos apstākļos nav nedz neiespējami, nedz pārmērīgi grūti kvalitatīvi nošķirt pretendentu piedāvājumos paredzētos pakalpojumus.

71 Šo interpretāciju neatspēko tas, ka līgumslēdzējām iestādēm, kurām piemērojams tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā aplūkotais, ir pienākums iepirkumos iekļaut noteikumu, ka jebkādai atlaidei, ko piedāvā pretendents, jāattiecas tikai uz atlīdzību par šī pretendenta sniegtajiem pakalpojumiem, nevis uz tā nodarbināto darbinieku atalgojumu. Tā kā šis aizliegums piedāvāt atlaidi, kas var izraisīt darba ņēmēju atalgojuma samazinājumu, ir paredzēts likumā, tas vienādā mērā jāievēro visiem pretendentiem. Ievērojot to, ka šāds aizliegums neļauj salīdzināt piedāvājumus, līguma slēgšanas tiesību piešķiršanai, ņemot vērā Direktīvas 2014/24 67. panta 4. punktu – kurā, to lasot kopā ar šīs direktīvas 90. apsvērumu, paredzēts, ka jānosaka tādi piešķiršanas kritēriji, kas ļauj nodrošināt efektīvas konkurences iespēju un tādējādi salīdzināt piedāvājumus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 20. septembris, *Montte*, C-546/16, EU:C:2018:752, 31. punkts) – joprojām jābūt balstītai uz kritērijiem, kas nav saistīti ar minēto aizliegumu un ļauj salīdzināt piedāvājumus. Kā izriet no iepriekšējā šī sprieduma punkta, šajā nolūkā var būt piemēroti noteikt uz kvalitātes aspektiem balstītus kritērijus un tādēļ to nevar uzskatīt par nesamērīgu.

72 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu jāatbild, ka Direktīvas 2014/24 67. panta 2. punkts, kā arī samērīguma princips jāinterpretē tādējādi, ka tie pieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru tādu publisku līgumu gadījumā, kuru priekšmets ir pakalpojumi, kuriem ir standarta raksturlielumi, bet kuru kopējā vērtība veido vismaz pusi no darbaspēka izmaksām, līgumslēdzējai iestādei aizliegts izmantot cenu kā vienīgo šo līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju. Šajā ziņā nav nozīmes tam, ka iepirkuma procedūrā paredzēts, ka jebkādai atlaidei, ko piedāvā pretendents, jāattiecas tikai uz atlīdzību par šiem pakalpojumiem un tā nedrīkst izraisīt pretendenta nodarbināto darbinieku atalgojuma samazinājumu.

Par tiesāšanās izdevumiem

73 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK 67. panta 2. punkts, kā arī samērīguma princips

jāinterpretē tādējādi, ka

tie pieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru tādu publisku līgumu gadījumā, kuru priekšmets ir pakalpojumi, kuriem ir standarta raksturlielumi, bet kuru kopējā vērtība veido vismaz pusi no darbaspēka izmaksām, līgumslēdzējai iestādei aizliegts izmantot cenu kā vienīgo šo līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas kritēriju. Šajā ziņā nav nozīmes tam, ka iepirkuma procedūrā paredzēts, ka jebkādai atlaidei, ko piedāvā pretendents, jāattiecas tikai uz atlīdzību par šiem pakalpojumiem un tā nedrīkst izraisīt pretendenta nodarbināto darbinieku atalgojuma samazinājumu.

[Paraksti]